

FRA «INGENSTEDS» TIL KONGENS BORD

Jørgen Gunnarson Løvland – Norges første utenriksminister.

Jørgen Løvland ble født på gården Løvland som ligger 6 km fra Evje sentrum på veien mot Arendal. Hans besteforeldre, Anne Faret og Olav Gunnarson Hornnes kjøpte gården i 1800, og senere ble den delt mellom deres to sønner, Notto og Gunnar. Notto, som var eldst fikk «Der oppe» med hus og dyrket jord. Gunnar måtte dyrke opp jorden og bygge seg hus «Der nede». Jørgen var den første av barna som ble født i det nye huset, og der bodde han til han var 16 år.

Løvland. «Det oppe». Til høyre «Der nede»

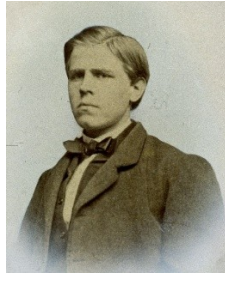
Senere ble han betegnet som mannen fra ingensteds i en hovedstadsavis. Og sammenlignet med mange av de han traff gjennom i livet kom han fra beskjedne kår på et bortgjemt sted, men han skammet seg aldri over sin bakgrunn. Familien levde et enkelt liv, men hadde etter forholdene solid økonomi (faren trodde ikke på gjeld), og de var en velopplyst og samfunnsengasjert familie. Både morens onkel, Notto Jørgensen Tveit og Jørgens onkel Notto Olsen Løvland var lokalpolitikere og dessuten stortingsmenn i henholdsvis 1836 og 1845.

Jørgens foreldre var Gunnar Olsen Løvland og Siri Ellefsdatter Åneland. De giftet seg i 1835 og fikk til sammen 10 barn. Familien bodde i 13 år sammen med eldstebroren Notto og hans familie, samt farmoren, Anne Faret. Hun var nygift, gravid og bare 17 år gammel da hun først kom til Løvland. Den første mannen døde i 1817, den andre i 1827, så Anne var enke i 50 år. Da Gunnars hus var ferdig, flyttet hun til «Der nede» sammen med ham og familien. Jørgen vokste opp med tre eldre og tre yngre søsken. Han var ni år da Marthe ble født.

Barne og ungdomsår

Det var tidlig tydelig at Jørgen hadde et godt hode. Han lærte å lese av sin mor lenge før han begynte på skolen. Kanskje var det derfor at han syntes det var unødvendig å gå på skole, for de første årene hadde han stort fravær. Han gikk på omgangsskole, og i første klasse var han borte 28 dager. Skoleåret var bare på 3 måneder. Men fra fjerde klasse ble det bedre. Han var nummer 1 både på skolen og til konfirmasjonen. Allerede som gjetergutt var han klar over betydningen av kunnskap og leste alt han kom over. Jørgen hadde alltid med seg en bok ut i skogen, men i tillegg hadde han også tollekniven sin. Med den skar han inn sitt motto: LES OG VEX, som han hadde fra sitt store forbilde Osmund Olavsson Vinje. I stedet for å delta i arbeidet hjemme på gården gjemte han seg bort med en bok. Når han senere kom hjem på ferie brukte han tiden på diskusjoner med faren og onkelen mens de andre hjalp til med gårdsarbeidet.

Men Jørgen var også en livlig gutt som var flink på ski, klatret i trærne og svømte i en liten kulp i sagebekken, foruten at han etter hvert tilbakela lange strekninger til fots. I Kristiansand satte han stor pris på et sjøbad.

Jørgens motto, Les og vex, Jørgen som ung, og seminaret på Holt.

Utdannelse

Etter konfirmasjonen ville presten Dietrichson at Jørgen skulle få seg en utdanning. Han så at gutten var spesielt begavet og mobiliserte sine kontakter. Jørgen reiste til Kristiansand – kanskje for første gang – for å ta opptaksprøve på Latinskolen. Men da han fant ut at dette ville være et langt lerret å bleke, først 2-3 år i Kristiansand, og så kanskje et langt studium i Kristiania, reiste han hjem igjen.

Men Dietrichson ga seg ikke. Han fikk Jørgen av sted til Christianssands Stiftsseminarium på Holt. Seminaret ble lagt til Holt på grunn av Jacob Aalls store bibliotek på Nes Jernverk og opprettet som lærerskole i 1839 med Andreas Faye som den første rektor. Der kom Jørgen inn selv om han var for ung. I tillegg begynte han på andre året og tok lærereksamen etter bare ett år.

To av brødrene hadde begynt på Holt før ham. I utgangspunktet ville faren at Olav skulle dra til Holt og bli lærer, men siden han skulle overta gården trakk han seg til fordel for brødrene, så da ble det først Ellef og deretter Notto som begynte på lærerutdanningen. Det var nok spesielt hardt for Notto å gå sammen med sin flinke lillebror, som begynte i andre året og som var tredje best i klassen mens Notto var den tredje telt nedenfra. Det ble heller ingen lærer av Notto. Etter et år reiste han til sjøs og deretter til Amerika der han døde i en ulykke 39 år gammel. Den yngste broren, Anders, gikk også på Seminaret på Holt.

Det var knapt med penger til skolegang. Så da Jørgen tenkte seg hjem til Løvland i påsken, måtte han gi opp den planen. Veiene var for våte og skoene for dårlige til at han kunne ta turen - så han besøkte broren Ellef som var klokker og lærer i Åmli i stedet.

Jørgen fullførte utdannelsen på ett år og var ferdig lærer 17 år gammel.

Det var lange veier å gå. Jørgen hadde hverken hest eller penger til å betale for skyss. Så han måtte tilbakelegge lange strekninger til fots. Fra Løvland var det 8- 10 mil nokså rett østover for å komme til Holt.

Turen til Kristiansand gikk enten ned på vestsiden av Otra, andre ganger gikk han over heia til Iveland og videre til Kristiansand på østsiden av elva. De kom gjerne til Mosby på en dag og måtte overnatte der, før de kunne få båtskyss resten av veien til byen.

Det er imponerende at han en sommer etter å ha gått fra byen til Løvland la ut på en ferietur til fots opp Setesdalen, over til Telemark og tilbake til Evje. Flere sommerferier vandret han opp Setesdalen, og i 1901 utga han boken FRA KRISTIANSAND TIL BYKLE .

Kristiansand neste stopp

Jørgen flyttet til Kristiansand i 1866. Han ankom til fots og hadde da tilbakelagt drøye 70 km. Den første tiden var han lærer på Karl Johans Minne skole, deretter på Tordenskjoldsgate skole. Det var der han traff sin fremtidige kone, Laura Mathilde Torkildsen. I noen år deretter var han amtskolestyrer i Nedenes, men i disse årene var han forlovet med Mathilde og reiste nok ofte til Kristiansand. Den hemmelige forlovelsen varte i 11 år.

Til venstre Karl Johans Minne skole og til høyre Tordenskjoldsgate skole der Jørgen og Mathilde møttes.

I 1884 var det slutt på lærergjærningen for Jørgen. Han ble ansatt som redaktør av Christiansands Stiftsavis. 9. desember 1884 giftet han seg med Laura Mathilde Torkildsen. De flyttet inn i tilbygget i huset til Mathildes mor, Marie Torkildsen, i Østre Strandgade 61 på hjørnet med Kronprinsensgade. De fikk to sønner, Gunnar (1848-1946) og Torkell (1889-1976). Der bodde de til bybrannen i 1892 da store deler av Kristiansand brant.

Jørgen, Torkell, Mathilde og Gunnar Løvland. Til høyre Kristiansands Stiftsavis.

Da var Jørgen på Stortinget og Mathilde måtte greie seg gjennom brannen med to smågutter. Tapet av bøkene var det verste for Jørgen, men det var ikke rart hun hadde annet å tenke på enn å redde Jørgens boksamling.

Kvadraturen var Jørgen Løvlands hjemsted fra 1866 til etter bybrannen i 1892. Før han giftet seg bodde han på hybel på forskjellige steder i byen. Han arbeidet først i Tordenskjoldsgate, deretter i Vestre Strandgade like ved der jernbanestasjonen senere kom til å ligge, og til sist på hjørnet av Markensgade og Gyldenløvesgade der Stiftsavisen holdt til.

En karriere som politiker

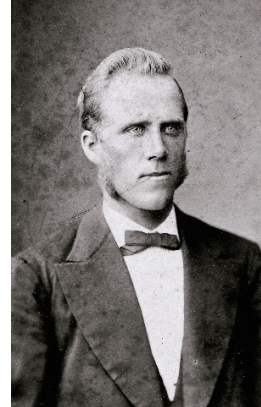
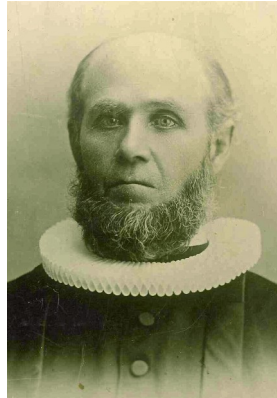
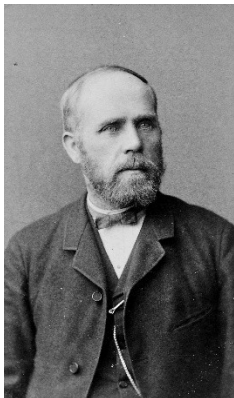
Etter at han ble redaktør i Kristiansands Stiftsavis i 1884, begynte han straks å planlegge sin fremtid som politiker i byen. Han hadde vært en sentral venstremann i Nedenes og ville nå satse i Kristiansand. Helst skrev han om utviklingen av kommunikasjonene og særlig jernbanen. Sammen med eldstebroren Olav reiste han til Kristiania for å møte statsministeren og tale Setesdalsbanens sak. Han ble valgt inn i bystyret og i formannskapet. Men Jørgen tenkte fremover, han ville gjerne bli stortingsmann.

Stortingsmannen

Det lyktes han å bli nominert og valgt til førsterepresentant for Kristiansand. Kort tid etter at hans yngste sønn var født reiste han i slutten av januar 1886 med båt til Kristiania for å møte på Stortingets åpning 1. februar. Da var han allerede foreslått som medlem av jernbanekomiteen og i den neste perioden ble han formann.

I 1888 fikk han selskap av broren Olav som møtte på Stortinget som varamann for Lars Liestøl.

Da hadde broren Ellef, som hadde emigrert til Amerika, allerede lagt sin politiske karriere bak seg. Han var valgt til representant til Minnesota House of Representatives i St. Paul fra 1881-1882. Men i stedet for politikk leste han teologi på egen hånd før han tok et år ????????? med en mulighet som han aldri ville fått.

Jørgen og alle hans brødre var samfunnsengasjerte menn. Fra høyre: Olav, Ellef, Jørgen og Anders.

Jørgen gjorde seg ikke så veldig bemerket på Stortinget den første perioden, men allerede i neste periode ble han en av de ledende menn. Han fikk rosende omtale av Abraham Berge (Venstremann, statsminister og regjeringsmedlem) som var på Stortinget sammen med Jørgen: «*Han dynget argument på argument. Hentet bevisene ut fra sin historiske viten, og sin mangesidige politiske lesning, og alt lagt til rette med et så gjennomført klarsyn, praktisk og fullstendig fritt for ufruktbare teorier, at man bare satt og nøt ham med beundring*».

I disse første årene som rikspolitiker satt Jørgen først på stortinget fra 1887-1888. Fra 1892-1897 var han Odelstingspresident.

Regjeringsmedlem

Fra 1898-1899 var Løvland arbeidsminister i Johannes Steens andre regjering. Fra 1899-1900 var han ved statsrådsavdelingen i Stockholm. Deretter vendte han så tilbake til Kristiania som arbeidsminister fra 1900-1903. Så var han en tid på Stortinget før han i 1905 igjen kom til Stockholm, denne gangen som statsminister i Christian Michelsens regjering. I unionstiden hadde Norge to statsministre, en i Kristiania og en i Stockholm. I Stockholm hadde vi dessuten to ministre.

I sine unge år var Jørgen henvist til å foreta sine reiser til fots, og det var ofte på dårlige veier. Mange steder var det umulig å ta seg frem med hest og kjerre. Det er ikke så rart at nettopp samferdsel ble en så viktig sak for ham.

Han kjempet både for Setesdalsbanen, Bergensbanen og Sørlandsbanen, og da Setesdalsbanen ble åpnet til Byglandsfjord i 1896 ble det betydelig lettere å besøke familien på Løvland.

Før han giftet seg var han i 1877 på en studiereise til Tyskland, Østerrike og Sveits. Den reisen gikk med tog. Senere i livet besøkte han også Paris, Budapest og flere andre steder rundt om i Europa. Mellom Kristiansand og Kristiania var det en selvfølge å bruke rutebåten, og han var med på «Kristianiafjords» første tur fra Kristiania til Bergen.

Da han i 1906 reiste sammen med Mathilde og justisminister Hagerup Bull over fjellet til Bergen for å være der i forbindelse med kongeparets signingsferd, brukte de flere dager på turen med hest og kjerre.

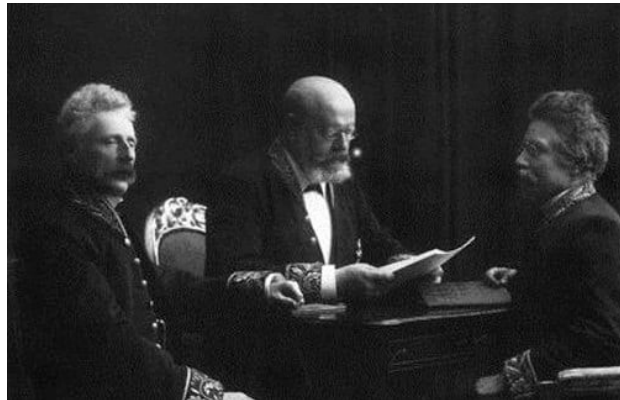

Det tok flere dager med hest og kjerre over fjellet fra Kristiania til Bergen. Til høyre Løvland og Carl Berner på «Kristianiafjord».

Det rene norske flagget var også en viktig sak for Jørgen Løvland og hans familie. Allerede før vedtaket om å fjerne «sildesalaten» var klart, sto flaggstangen på Løvland klar til å heise det norske flagget. Flagget med sildesalaten (satt sammen av det norske og det svenske flagget og plassert øverst i høyre hjørne) var i bruk fra 1844-1898.

Jørgen Løvland var en stor forkjemper for målsaken. Han brukte nynorsk som nyutnevnt odelstingspresident, holdt tale både på Slottet og 17. mai 1914 på Eidsvoll på landsmål. Det var kontroversielt, og førte til tallrike karikaturer i avisene og at russerne gjorde narr av målet hans. Da han tittet ut av vinduet sitt hadde de skrevet «LAUVLAND, LAUVLAND» med store, røde bokstaver rundt hele Solli plass. Jørgen trakk på skuldrene og sa: «Narrestreker! Men det var jo det eg skulle heite».

Den norske regjerings delegasjonen i Stockholm bodde på Ministerhotellet. I 1899 kom Løvland dit som minister. Han var ikke spesielt glad for å være i Stockholm, og følte seg nærmest litt forvist.

Ministerhotellet i Stockholm og den norske statsrådsavdeling 1905. Bothnerm Løvland og Hagerup Bull.

Familien Løvland hadde en stor leilighet i første etasje. Den hadde 5 store værelser mot gaten, et på tre og de andre på to vinduer. Dessuten hadde de kjøkken og fire værelser pluss anretningsværelser, bad og masse smårom. Alt var møblert og alt de trengte fantes der. Det de måtte betale selv var lys og ved og sin norske tjenestepike. Lønnen var 12 000 kroner, men han syntes han greide seg like godt i Kristiansand med 2 500 kroner i året. Da han kom tilbake som statsminister i 1905 hadde han en enda større leilighet selv om han da kom alene uten familien.

Han brydde seg lite om all selskapeligheten. I anledning kongens 71-årsdag var det ball på Stockholm Slott med 2000 gjester. Det var sikkert overveldende for bondegutten fra indre Agder. Dagen etter ballet fikk Jørgen St. Olavsordenen, noe han heller ikke var spesielt begeistret for. Festingen gikk slag i slag, med mange utenlandske gjester og Jørgen fikk nytte av å kunne både tysk, engelsk og fransk,

selv om han, da han ble utenriksminister, mente at hans språkkunnskaper ikke var gode nok. I Stockholm engasjerte han derfor en fransklærer for å forbedre uttalen sin.

Mathilde Torkildsen (1851-1938) var kjøpmannsdatter og født i Kristiansand. Da hun var 81 år gammel ble hun intervjuet. Hun var ungdommelig og kvikk, men fortsatt en beskjeden dame, og så på seg selv som en hjemmets kvinne, selv om hun var utdannet lærerinne. Hun hadde nok ikke sett for seg et liv i Kristiania blant ledende politikere og andre kjente mennesker. Det var mye selskapelighet, der mennene snakket politikk og hustruene om hjemmets gjøremål. Men selv om Mathilde foretrakk å holde seg hjemme, så hun tilbake på tiden i Stockholm med stor glede. Hun syntes Kong Oscar var en staselig monark, og han husket henne alltid igjen når de kom dit på ball eller visitt. Også i Norge var Mathilde på slottet ved flere anledninger, og hun slo av en prat med Dronning Maud når de møttes på spasertur i slottsparken eller på Drammensveien. Mathilde tok seg også ofte en tur ned til Stortinget og fulgte med på debatter av interesse.

Unionsoppløsningen

Lørdag 27. mai 1905 møtte statsminister Løvland og de to ministrene i Stockholm Kong Oscar og presenterte Stortingets vedtak om opprettelse av et eget norsk konsulatvesen. Kongen godtok ikke kravet med den følge at den norske regjeringen søkte avskjed, men kongen nektet å skrive under. Han godkjente ikke avskjedssøknaden til regjeringen, og ble sterkt irritert over situasjonen. Han ville forlate møtet, men prins Carl brøt inn og fikk roet det noe ned. Men brudd ble det, og etterpå forsikret kongen Løvland i forbifarten om at det ikke var personlig ment.

30. mai 1905 ble Jørgen møtt av Mathilde og en stor folkemengde da han vendte tilbake til Kristiania etter det siste møtet med kong Oscar i Stockholm. En uke senere, 7. juni 1905 vedtok Stortinget at unionen skulle oppløses.

På høyre side av bordet: sekretær Andreas Urbye, Benjamin Vogt, Carl Berner, Michelsen og Løvland.

Forhandlingene om unionsoppløsningen begynte i Karlstad 31. august 1905. Mikkelsen ledet forhandlingene assistert av ministerrådet fra Stockholm med Andreas Urbye som sekretær. Det var spennende dager og situasjonen var anspent. Jørgen fortalte senere at han satt med klokken i hånden for å kunne notere eksakt tid for når det brøt ut krig mellom Norge og Sverige. Heldigvis ble det ikke aktuelt og overenskomsten som godkjente oppløsningen ble undertegnet 23. september.

I denne tiden pågikk det en intens diskusjon og hvorvidt Norge skulle være kongedømme eller republikk. Løvland, Michelsen, Nansen og Wedel Jarlsberg var sentrale i valg av kongedømme og forkjempere for et fritt Norge. Kronen ble først tilbudt den svenske prins Carl, men det avviste kong Oscar. I stedet ble det den danske prins Carl som ble konge i Norge. Norske republikanere krevde folkeavstemning, og prins Carl ønsket også folkets støtte om han skulle påta seg å bli konge i Norge. Det ble avholdt to folkeavstemninger om republikk kontra kongedømme og om prins Carls kandidatur.

Det var tre fjerde deler som ville ha monarki mens en fjerdedel ønsket republikk. Imidlertid var det et overveldende flertall for prins Carl som konge. Kvinner hadde ikke stemmerett på denne tiden. Det fikk de med lik linje som menn først i 1913. Men kvinnene organiserte en liste der de skrev under på at de støttet norsk selvstendighet. De 280 000 underskriftene ble overrakt samme dag som folkeavstemningen, og statsminister Jørgen Løvland takket kvinnene. «Norske kvinners holdning i by og bygd i disse dager er et smukt blad i Norges historie og vil mektig bidra til å skaffe dem den rett de forlanger»

Den 25. november 1905 ankom den nye kongefamilien Kristiania. Det var Jørgen Løvland som foreslo at den nye kongen skulle ta navnet Håkon og at kronprinsen skulle hete Olav.

Norges første utenriksminister

Jørgen Løvland var landets første utenriksminister fra 1905 til 1908. Han ble utenriksminister som følge av sin lange politiske erfaring, som parlamentariker og statsråd og ikke minst på grunn av sine gode språkkunnskaper. Da regjeringen Michelsen gikk av i 1907 ble han både statsminister og utenriksminister. Da flyttet han inn i statsministerboligen, men da han allerede måtte gå av i 1908 flyttet familien til Sommerogaten 17 på hjørnet av Frognerveien ved Solli plass. Der ble Jørgen og Mathilde boende resten av livet.

Sommerogaten 17 på hjørnet av Frognerveien. Til høyre Jørgen ved skrivebordet.

Ved vinduet i 2. etasje satt Jørgen ved sitt skrivebord og arbeidet med sitt uten å la seg forstyrre av familien som brukte kontoret som hele familiens oppholdsrom. Jørgen var hjemmekjær og foretrakk selskapelighet hjemme fremfor å gå ut. Mathilde skapte et lyst og vennlig hjem der Jørgen fant trygghet og hvile, og vennene alltid fant en åpen dør. Noen hadde til og med egen nøkkel så de kunne låse seg inn hvis husets folk var ute en liten tur. Bjørnstjerne Bjørnson var en god venn og kjær gjest. Han var spesielt godt kjent i leiligheten siden han selv hadde bodd der før familien Løvland flyttet inn. Og Mathilde bød på havregrøt. Den laget hun selv og rørte ekstra godt i grøten når Bjørnstjerne var gjest.

Fra 1908 til 1913 var han ute av rikspolitikken. Regjeringen ble felt av Gunnar Knudsen som dannet en ren Venstreregjering. Først i 1913 vendte Jørgen tilbake til Stortinget som representant for Øst-Telemark. Han ble Stortingspresident og fra da gikk han helt over til å bruke nynorsk.

Fra 1915 til 1920 var han kirke- og undervisningsminister i Gunnar Knudsens andre regjering. De to var jevngamle og firmenninger, men Jørgen var ikke spesielt begeistret for sin slektning. I årene etter 1905 hadde han advart mot Knudsen og betegnet ham som «*politisk ukultivert og ubegavet*». Senere var forholdet betydelig bedre og Jørgen og Mathilde var ofte på besøk hjemme hos Gunnar Knudsen.

Jørgen Løvland var en stor forkjemper for målsaken. Som nyutnevnt odeltingspresident i 1903 holdt han tale på Slottet på landsmål. Det samme gjorde han 17. mai 1914 på Eidsvoll. I 1913 ble han stortingspresident, og fra da av gikk han helt over til å bruke nynorsk.

Fra 1908 til 1922 var Jørgen Løvland først tollskriver, deretter tollkasserer i Kristiania og ansvarlig for 25 millioner årlig som var 3/5 av all tollen i Norge. Selv om stortingsmenn fikk lønn mens de satt på stortinget – 12 kroner dagen - var de periodevis avhengig av inntekter fra sine sivile yrker. Stillingen i Tollvesenet reddet ham fra å komme i samme situasjon som i 1903 da han ble gående uten fast stilling i lang tid. Han hadde til en viss grad økonomiske bekymringer og skrev rett som det var til Anders om hvor dyrt alt var. Familien bodde hele tiden til leie.

I de årene Jørgen var ute av politikken fra 1908 til 1913 var han fortsatt opptatt av samfunnsspørsmål og aktiv i mållaget og fra Nobelkomiteen ble opprettet i 1897 var han medlem og fra 1901 og resten av livet var han formann. Han hadde stor glede av arbeidet der og det var først etter 1937 at regjeringsmedlemmer ikke kunne velges.

I 1906 hadde president Roosevelt fått Nobels fredspris. Den 13. mai 1919, samme år som president Woodrow Wilson fikk fredsprisen, skrev Jørgen, som da var kirke- og undervisningsminister, et brev til niesen Siri Thorine i Minnesota der han gir uttrykk for sitt syn på amerikanere og amerikansk politikk:

«Ja, jeg kunde skrive ark efter ark til Amerikas berømmelse. I er et haandfast og retskaffent folk med høie ideer og en veldig handlekraft, og I kan ofre liv og gods for den sak I tror paa. Woodrow Wilson og hans folk har vundet rang blant de aller første statsmenn og nationer. Var jeg Amerikaner, vilde jeg stemme for Wilsons gjenvalg 3dje gang, uagtet jeg vet at traditionen fra Washington er kun for to valg. Wilson har nu plass i Amerikas historie ved siden av Georg Washington, Benjamin Franklin, Monroe, Jackson og eders herlige Abraham Lincoln.»

Fritjof Nansen fikk Nobels fredspris i 1922. Da var Jørgen død, men hadde nok vært med på det forberedende arbeidet tidligere på året.

Løvlands ettermæle

I tidens løp har det blitt reist flere minnesmerker over Jørgen Løvland. Det første var på graven hans. Deretter kom det en byste i Wergelandsparken i Kristiansand. I Evje sentrum er han æret med en stor statue. Etter atskillige påtrykk fra hans barnebarn, Tuva Løvland Linge, kom det også en byste på 7. Juni plassen foran utenriksdepartementet.

På bysten i Kristiansand står det HOLD SAMMEN, det var noe av det siste Jørgen sa på sitt dødsleie. Slekten har i stor grad tatt dette til seg.

MENNESKER LEVER SÅ LENGE VI HUSKER DEM.

Det har jeg kopiert fra Marit Zeiffert og Per Christian Aanensens slektsbøker, så dette er et av mine bidrag til at Jørgen Løvland ikke blir glemt.

Folk flest husker ham ikke lenger uten videre, og selv historieskriveren som Karsten Alnes har nesten ikke nevnt ham i «Norges Historie». Mållaget i Kristiansand gjør sitt og stiller med krans og tale i Wergelandsparken hver 17. mai. I familien blir han nok ikke glemt, selv om hans grandnevø musikeren Rolf Løvland nå dukker opp på Google oftere enn Jørgen. Og han vil nok lenge ha sin plass som Evjes store sønn.

I årene etter hans død – oppfrisket ved 100-års jubileet etter 1905 – var det svært mange som uttrykte seg rosende om Jørgen, og Per Eivind Hem skrev en 600-siders biografi.

Fra ung alder var han anerkjent som en spesiell begavelse med utmerket hukommelse og gode kunnskaper. Han var en fredsommelig mann, men gikk ikke av veien for å si fra om ting. Han hadde rik menneskekunnskap, evne til å resonnerer og tale godt for seg. Tidligere redaktør Seland i Fædrelandsvennen betegnet ham som klar, grundig og saklig. Christian Michelsen insisterte på at Løvland skulle bli utenriksminister: Han mente at han uten sammenligning var den betydeligste mann på Stortinget og en utpreget politisk begavelse:

Vi ved alle at Løvland er en lige klog som uforfærdet, en lige klartænkt og vidtskuende som rolig og lidenskabsløs politiker og statsmand. Vi ved alle, at nogen bedre mand at stille op som udenrigsminister har vi ikke.

Løvland og Bjørnson møttes første gang på Mosby midt på 1860-tallet. Siden da var de dypt uenige om målsaken, men det forhindret ikke gjensidig respekt og vennskap.

Til 60-årsdagen skrev Bjørnson: «Av mit hjerte lykkeønsker jeg dig – ikke til dine seksti år, men til hvad du har oppnådd i dem. Fra den fattige begynnelse i bøker og på fotvandring, til din utdannelse, til den hustru du traf under din skolegjerning, til det hjem I bygger for eder selv og eders barn, - og til hvad du fra dit hjem har bygget for os alle andre! Jeg ved ingen annen i vort land, som har maken til livsfærd.»

Minnesmerker over Jørgen Løvland. Fra høyre: På gravstedet på Vestre Gravlund, i Wergelands parken, på Evje og foran utenriksdepartementet på 7. juni plassen.